

ქვეყნის ინოვაციურ განვითარებაზე მულტიკულტურული ფაქტორების ზეგავლენა

თეიმურაზ შენგელია

ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი,

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი

გლობალიზაციის შედეგად ინოვაციები გახდა მსოფლიოს მონინავე ქვეყანების ტექნოლოგიური და ეკონომიკური განვითარების წყარო. თანამედროვე პირობებში საერთაშორისო კომპანიები ხასიათდებიან ურთიერთანამშრომლობისა და კოორდინაციის მაღალი დონით და ორიენტაციას იღებენ გლობალურ ინოვაციებზე, რაც ერთის მხრივ არის ტექნოლოგიური პროგრესის, ხოლო მეორეს მხრივ მათი მოგების ზრდის მნიშვნელოვანი წყარო.

საქართველოში ინოვაციური განვითარების წინაპირობებად მიჩნეულია: შესაბამისი პროფილის სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტების განვითარება, დაფინანსების წყაროების მოძიება, მარალაღი კვალიფიკაციის სამეცნიერო კადრების ფორმირება, ქვეყნის ტექნოლოგიური პროგრესი, ამასთან, ბიზნესკულტურა როგორც ინოვაციური პროგრესის წყარო ბოლომდე არ არის შესწავლილი. ეს მოტივირებულია იმ გარემოებით, რომ დომინირებს მოსაზრება რომლის მიხედვითაც ინოვაციების ტექნოლოგიური კომპონენტი უფრო მნიშვნელოვანია, ვიდრე კულტურული. ბაზრებისა და დარგების გლობალიზაციის კონტექსტში ინოვაციების მულტიკულტურული ფაქტორების შესწავლა და ანალიზი სულ უფრო აქტუალური ხდება.

საკვანძო სიტყვები: გლობალური ინოვაცია, კულტურული ფაქტორი, ეკონომიკური პროგრესი, საქართველო, ინოვაციური განვითარება.

გლობალიზაციის ეპოქაში ინოვაციური განვითარება მიჩნეულია ნებისმიერი ქვეყნის ეკონომიკური პროგრესის ძირითად წყაროდ. საქართველოს დამკვიდრება მსოფლიოს ეკონომიკურ სისტემაში, ქვეყნის კონკურენტუნარიანობის ამაღლება შეუძლებელია ტექნოლოგიური განვითარებისა და ინოვაციური პროდუქციის წარმოების გარეშე. თუ გავითვალისწინებთ „აზიური ვეფხვების“ გამოცდილებას, შეიძლება მივიდეთ იმ დასკვნამდე, რომ მათი „ეკონომიკური ნახტომის“ სანინდარი არა მხოლოდ ღია, ლიბერალური ეკონომიკა, არამედ ღრმად გააზრებული და პროგრესული ინოვაციური პოლიტიკაა. ორიენტაცია იმ დარგების განვითარებაზე, რომლებიც ხასიათდებიან სწრაფი ეკონომიკური უკუგებით (მაგ. ტურიზმი) არ იძლევა ხანგრძლივი ეკონომიკური ეფექტისა და ინვესტიციების სწორი, მიზნობრივი განაწილების შესაძლებლობას. მსოფლიოს მთელ რიგ ქვეყნებში, რომლებიც ეკონომიკური ზრდის მაღალი მაჩვენებლებითა და მოსახლეობის ერთ სულზე მშპ-ს მზარდი დინამიკით ხასიათდებიან, პრიორიტეტულ ადგილს იმკვიდრებენ მეცნიერებატევადი დარგები.

საქართველო არ ხასიათდება ინოვაციური განვითარების მაღალი დონით, რაზეც მეტყველებს ქვეყნის გლობალური კონკურენტუნარიანობის დაბალი მაჩვენებელი. ამის მიზეზები უნდა ვეძებოთ ის უსისტემო რეფორმებში, რომლებიც ბოლო წლებში ტარდება, რასაც მოჰყვა ქვეყნის ინოვაციური პოტენციალის სისტემური ნგრევა. ბოლომდე გაუაზრებელი პრივატიზაციის პოლიტიკის შედეგად, ათობით სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტი გასხვისდა, რამაც მიგვიყვანა გამოყენებითი, ფუნდამენტური კვლევების სიმცირემდე, ქვეყნის ტექნოლოგიურ დეგრადაციამდე. ამ პირობებში, ქვეყანა ფაქტობრივად მომსახურების დარგებიდან მიღებული შემოსავლების იმედად დარ-

ჩა. საექსპორტო პოტენციალში ჭარბობს სასოფლო-სამეურნეო პროდუქცია, ხოლო პროგრესირებად დარგად მიჩნეულია ტურიზმი, რაც არასაკმარისია ქვეყნის მონეტარული სტაბილურობის შენარჩუნებისათვის, რის გამოც ადგილობრივი ვალუტა – „ლარი“ განიცდის მნიშვნელოვან რყევებს. ინოვაციების დარგში გაუაზრებელი სახელმწიფო პოლიტიკა არ იძლევა ხანგრძლივ პერიოდზე ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების განჭვრეტის შესაძლებლობას.

არასახარბიელოა საქართველოს პოზიციები ინოვაციათა გლობალურ ინდექსში (იხ. დიაგრამა 1). 2020 წლის მაჩვენებლებით, ქვეყნის რეიტინგი 15 ადგილით გაუარესდა და ის 63-ე ადგილზე აღმოჩნდა.

დიაგრამა 1.

საქართველოს რეიტინგი ინოვაციათა გლობალურ ინდექსში
2014-2020 წლებში

წყარო: www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2020.pdf

ინოვაციათა გლობალური ინდექსის გაუარესების ერთ-ერთ დამატებით მიზეზად მკვლევარები კოვიდ-19 პანდემიით გამოწვეული ეკონომიკური კრიზისის ასახელებენ. რეაუარესებულია საქართველოს რეიტინგი ამ ინდექსის 7-დან 5 კატეგორიაში. ესენია: საბაზრო განვითარება, სადაც (ქვეყანა მე-15 ადგილიდან 39-ე ადგილზე) აღმოჩნდა, ბიზნესის განვითარება 70-დან 79- ადგილზე, შემოქმედებითობის 58-დან 68-ადგილზე, ხოლო ინფრასტრუქტურის განვითარების კატეგორიაში 72-დან 81-ზე. გაუარესებულია ცოდნა და ტექნოლოგიების მაჩვენებლებიც. რუსეთი, უკრაინა და საქართველო რეიტინგში შესაბამისად, 46-ე, 37-ე და 63-ე ადგილს იკავებენ, მაშინ როდესაც 2019 წლის მონაცემებით ეს მაჩვენებელი შესაბამისად 46, 47 და 48 იყო. ანალიზიდან ჩანს, რომ საქართველოს მაჩვენებელი 15 ქულით გაუარესდა [www.wipo.int_2020.pdf]. ინსტიტუტების კატეგორიაში, ქვეყანას წამყვანი პოზიცია უკავია ბიზნესის დანყების სიმარტივის თვალსაზრისით. რთუმცა, ბიზნესგანვითარების დონის მიხედვით შეინიშნება უმაღლეს სასწავლებლებსა და კერძო სექტორს შორის კვლევითი თანამშრომლობის სიმწირე და კლასტერული განვითარების დაბალი დონე.

საქართველოში ინოვაციური ეკონომიკის განვითარებაზე ნეგატიურად მოქმედებს შემდეგი ფაქტორები:

- ინოვაციურ პროდუქციაზე მოთხოვნის დაბალი დონე;
- სამეცნიერო პერსონალის დაბალი კვალიფიკაცია;
- ტექნოლოგიური ბაზრის განუვითარებლობა;
- სახელმწიფო ბიუჯეტიდან მეცნიერების დაფინანსების დაბალი მაჩვენებელი;

- არაფორმალური ინვესტორების ქსელის განუვითარებლობა;
- კრაუდფანდინგის, როგორც ფულადი სახსრების მოზიდვის ინსტრუმენტის, გავრცელების დაბალი მაჩვენებელი;რ
- გამოგონებების სიმცირე და სხვა.

ინოვაციის გლობალური ინდექსის ანალიზის შედეგები თვალსაჩინოს ხდის ქვეყანაში არსებულ სტაგნაციას. ინოვაციური შესაძლებლობები უმნიშვნელოვანეს როლს თამაშობენ ეკონომიკის განვითარებაში, შესაბამისად აუცილებელია ამ სექტორში არსებულ გამოწვევებისადმი კომპლექსური და ყოვლისმომცველი მიდგომა.

ინოვაციების ქვეშ, როგორც წესი, ესმით ტექნოლოგიური ინოვაციები. თუმცა, ისინი მხოლოდ საერთო ინოვაციური პროცესის ნაწილია და როგორც პრაქტიკა მეტყველებს, ეს პროცესი არ შეიძლება წარმატებული იყოს კულტურული ფაქტორების გათვალისწინების გარეშე.

გლობალიზებულ ბიზნესგარემოში ინოვაციური პროცესი ტრადიციულისგან განსხვავებით მოითხოვს ინოვაციების უფრო ფართო და ინკლუზიური განხილვას. ამ პროცესისადმი ინტეგრირებული, მულტიდისციპლინარული და ინტერდისციპლინარული მიდგომა საშუალებას გვაძლევს პასუხი გავცეთ მრავალ კითხვას, რომელიც საქართველოს რეალობის გათვალისწინებით აქტუალურია. ტექნიკური ინოვაციების პრობლემა დღეს სცილდება ახალი პროდუქტების განვითარების ჩარჩოებს, აქცენტი გადატანილია ისეთ საკითხებზე, როგორიცაა ბიზნესმოდელი, კორპორაციული სტრუქტურა, ღირებულებათა ჯაჭვის შექმნის, მომსახურება, ბრენდი, დამკვეთის გამოცდილება [Andrew, 2009, p. 8].

ცნობილი მკვლევარი მ. მაქკეონი [McKeown, 2008, p. 341] წარმოგვიდგენს ინოვაციური პროცესის შემდეგ თანმიმდევრობას:

1. იდეის ფორმირება;
2. განაწილება;
3. პრაქტიკული რეალიზაცია;
4. სიახლის შექმნა.

გლობალიზაციის პირობში ინოვაციურმა პროცესმა შეიძლება მოიცვას რამდენიმე ორგანიზაცია. შესაბამისად, ინოვაცია რომელიც ხორციელდება ერთი ორგანიზაციის მიერ არის ლოკალური, ხოლო ის, რომელიც ხორციელდება რამდენიმე ორგანიზაციის მიერ გლობალურია. თანამედროვე პირობებში საერთაშორისო კომპანიები ხასიათდებიან ინოვაციების დარგში ურთიერთანამშრომლობისა და კოორდინაციის მაღალი დონით და ორიენტაციას იღებენ გლობალურ ინოვაციებზე, რაც ერთის მხრივ არის ტექნოლოგიური პროგრესის, ხოლო მეორეს მხრივ ქვეყნის ეკონომიკის სიძლიერის მნიშვნელოვანი წყარო.

ამდენად, გლობალური ინოვაციები შეიძლება განვიხილოთ როგორც მოვლენა, რომელიც დამახასიათებელია განვითარებული, თანამედროვე საბაზრო პირობების მქონე ქვეყნებისთვის, რომლებიც გამოირჩევიან ინტეგრაციისა და გლობალიზაციის მაღალი ხარისხით. საქართველო ასეთ ქვეყანათა რიცხვს არ მიეკუთვნება, რის გამოც ის არ მონაწილეობს გლობალური ინოვაციურ პროცესში, ამ მიზეზით იზღუდება ამ უმნიშვნელოვანესი ფაქტორიდან ქვეყნის შემოსავლების მიღების შესაძლებლობა. ცხადია ისიც, რომ ეს მიზეზი განსაზღვრავს საქართველოს პერიფერიულ ადგილს მსოფლიოს ტექნოლოგიურ განვითარებაში.

ჰ. ჩესბროუს [Chesbrough, 2006, p. 403] სწორად მიაჩნია, რომ გლობალური ინოვაციები ბევრად არის „დამოკიდებული იდეებისა და ტექნოლოგიების საშუამავლო ბაზრების განვითარებაზე“. საქართველოში ასეთი საშუამავლო ბაზარი არა თუ განვითარებული, არამედ ფორმირებულიც კი არ არის. ღია ინოვაციების ბიზნესმოდელები განპირობებულია ისეთი ობიექტური ფაქტო-

რებით, როგორცაა ბაზრების გლობალიზაცია და გლობალური კონკურენცია, პროდუქტის სასიცოცხლო ციკლის შემცირება, ახალი ტექნოლოგიების შექმნის მზარდი სირთულე (შესაბამისად იზრდება ხარჯები და რისკები), ტექნოლოგიების, პერსონალისა და ფინანსური გადანყვეტილებების ბაზრების განვითარება.

თანამედროვე პირობებში ინოვაციები განსხვავებულ კულტურულ გარემოში იბადებიან და ვითარდებიან. შესაბამისად, ინოვაციური პროცესზე კულტურის ზეგავლენა სულ უფრო მნიშვნელოვანი ხდება.

საქართველოში ინოვაციური პროცესის კულტურის ფაქტორი ნაკლებად შესწავლილია. ინოვაციების კონტექსტში ეროვნული და ბიზნეს კულტურა, თითქმის არ განიხილება. ეს მოტივირებულია იმითაც, რომ ინოვაციების ტექნოლოგიური კომპონენტი უფრო მნიშვნელოვნადაა მიჩნეული, ვიდრე ჰუმანიტარული. ამავდროულად, ბაზრების, დარგების და ინოვაციების გლობალიზაციის კონტექსტში ინოვაციების მულტიკულტურული ფაქტორების გათვალისწინება სულ უფრო მნიშვნელოვანი ხდება.

ინოვაციაში ტექნიკურ შემადგენელთან ერთად აუცილებელია მისი კულტურული საწყისის განხილვა, რამეთუ კულტურა განსაზღვრავს ინოვაციური პროცესის სპეციფიკასა და თავისებურებებს. გლობალური ინოვაციური პროცესის წარმატება მოითხოვს ერების მულტიკულტურული თავისებურებების გათვალისწინებას, სახელმწიფოს დომინანტი ფუნქციის სწორ აღქმას, ინოვაციებისადმი რელიგიური მიდგომების შესწავლას. ლ.ჰარისონმა შეისწავლა ცენტრალური ამერიკისა და კარიბის ზღვის ქვეყნების კულტურულ თავისებურებები. მეცნიერი მივიდა იმ დასკვნამდე, რომ ამ ქვეყნებში გაბატონებულ სილარიბესა და უსამართლობას ღრმა კულტურული ფესვები აქვს და ამ პროცესში მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა რელიგიამ, როგორც კულტურის უმნიშვნელოვანესმა დეტერმინანტმა. „ზოგიერთი რელიგია უკეთ არის ორიენტირებული პერსონალურ პასუხისმგებლობაზე, მენარმეობაზე, განათლებაზე და ნდობაზე ვიდრე სხვები. რაც შეეხება დემოკრატიას, კეთილდღეობასა და კანონის უზენაესობას, პროტესტანტული საზოგადოებები, მნიშვნელოვნად უსწრებენ კათოლიკურს. კონფუციურმა საზოგადოებებმა (იაპონია, სინგაპური, სამხრეთ კორეა, ტაივანი, ჩინეთი) მიაღწიეს ტრანსფორმაციულ ეკონომიკურ ზრდას. ისლამური ქვეყნები, თუნდაც ნავთობით მდიდარ რეგიონებში, კვლავაც გამოირჩევიან ეკონომიკური განვითარების შენელების ტემპით“ [Harrison, 2006.,p.134]. რელიგიის ფაქტორით შეიძლება აიხსნას ჩრდილოეთ ევროპის ქვეყნების ეკონომიკური განვითარების მაღალი დონე, რაც დასაბუთებულია მაქს ვებერის ნაშრომში: „პროტესტანტული ეთიკა და კაპიტალიზმის სული“ (Weber, 2002). საეკლესიო რეფორმაციამ, რომელიც შთაგონებული იყო კალვინიზმის, ლუთერანიზმის იდეებით, გამოიწვია ევროპის ეკონომიკის ძლიერი და პროგრესული ბიძგი.

ლ.ჰარისონი, რომელიც კაპიტალიზმს დემოკრატიასა და თავისუფლებას უკავშირებს, ასევე გამოყოფს ორთოდოქსული ეკლესიის როლს, რომელმაც ხელი შეუწყო ანტი-კაპიტალისტურ ტენდენციებს მართმადიდებლურ ქვეყნებში, რაც თავის მხრივ უარყოფით გავლენას ახდენდა ამ რეგიონების ინოვაციურ განვითარებაზე [Harrison, 2006.,p.108]. მეცნიერს მიაჩნია, რომ დროთა განმავლობაში კულტურული ტრანსმისიის შედეგად, შესაძლებელია განავითარდეს ცალკეული ერის კულტურა – რაც თავის მხრივ გამოიწვევს პოლიტიკურ პლურალიზმს და ეკონომიკურ პროგრესს. ამ ცვლილებების უმნიშვნელოვანესი ინსტრუმენტები ასახულია ნახაზ 1-ში:

კულტურული ცვლილებების ინსტრუმენტები ლ. ჰარისონის მიხედვით:

წყარო: Harrison L., (2006) *The Central Liberal Truth: How Politics Can Change a Culture and Save It from Itself.* Oxford University Press, 2006. -288 pp.

1. განათლება, ხელს უწყობს დემოკრატიული და სამეწარმეო ღირებულებების განვითარებას;
2. რელიგიური რეფორმა, ხელს უწყობს კულტურული ღირებულებების ტრანსფორმაციას
3. ბავშვთა აღზრდის გაუმჯობესება, ხელს უწყობს კულტურული ღირებულებების ფორმირებას.

ტექნოლოგიური პროგრესის კულტურულ ფაქტორებს შორის, ბრიტანელი მკვლევარი გ.გელადე გამოყოფს ღია ინტელექტუალურ გარემოს, ინტელექტუალურ ავტონომიასა და სოციალურ თანასწორობას [Gelade, 2008, p. 712]. ამერიკელი მკვლევარი ს.შანე [Shane, 1993. p. 51] აღნიშნავს, რომ გაურკვევლობისადმი დამოკიდებულება (როგორც რისკისა და ცვლილებებისადმი მზაობა), ინდივიდუალიზმი (როგორც ავტონომია, დამოუკიდებლობა და თავისუფლება), და ხელისუფლების დისტანციის ნაკლებობა (როგორც იერარქიისა და ავტორიტარიზმის ანტიპოდი) ასოცირებულია ერების მაღალ ინოვაციურობასთან. „ინოვაციათა ეროვნული მაჩვენებლები განპირობებულია უფრო ფუნდამენტური ძალებით, ვიდრე ეკონომიკური პირობებით. სოციალური ცვლილებები აუცილებელი შეიძლება იყოს იმისათვის, რომ ნაკლები ინოვაციური საზოგადოება უფრო ინოვაციური გახდეს“ [Shane, 1993. p. 38]. ს.შემანის აზრით, ქვეყნის განვითარება განპირობებულია ისეთი კულტურული ფაქტორებით, როგორცაა საგარეო იდეების გახსნილობა და ერის უცხოელებთან თანამშრომლობის სურვილი [Sheman, 2009, p.178]. ლ.ჰარისონის მიხედვით, „ზოგიერთი კულტურა პროგრესისადმი უფრო მიდრეკილია, სხვები კი არა.“ თავის წიგნში (*The Central Liberal Truth.* 2006, pp. 36-37) მეცნიერმა წარმოადგინა პროგრესისადმი მიდრეკილი და პროგრესის სანინააღმდეგო კულტურების შედარებითი თვისებები. კულტურის ფაქტორები გაერთიანებულია 4 ჯგუფში – „სამყაროზე წარმოდგენა“, „ღირებულებები“, „ეკონომიკური ქცევა“, „სოციალური ქცევა“.

შეიძლება ითქვას, რომ ქართული კულტურა ინოვაციებისადმი რეზისტენტულია, ის ეწინააღმდეგება პროგრესს. ქვეყნის საბაზისო სამართლებრივი, ეკონომიკური, დემოკრატიული პირობები არ შეესაბამება ქვეყნის კულტურული რეფორმაციისა და ინოვაციური ეკონომიკის ფორმირების მოთხოვნებს.

კულტურა მოიცავს აბსტრაქტულ და მატერიალურ ელემენტებს. აბსტრაქტული ელემენტები მოიცავს ღირებულებებს, ნორმებს, იდეებს. კულტურის ყველა კომპონენტი ურთიერთდაკავშირებულია. მაგალითად, ს.შემანი მიიჩნევს, რომ დემოკრატია შეუძლებელია ქვეყანაში, სადაც ერთ სულ მოსახლეზე მშპ-ს არ აღემატება 10000 აშშ.დოლარს [Sheman, 2009., p.71].

კულტურას, საზოგადოების კეთილდღეობის დონესა და საჯარო ინსტიტუტებს შორის კავშირზე მიუთითებს ჯ. მოვენი [Mowen, 1995., p.702]. მეცნიერმა ჩამოაყალიბა კულტურის სამგანზომილებიანი მატრიცა (იხ:ნახ. 2):

ნახაზი 2.

ჯ.მოვენის კულტურის სამგანზომილებიანი მატრიცა

წყარო: Mowen J., Consumer Behavior. 4-th ed. Macmillan Publishing Co., 1995. – 862 pp.

- 1) კულტურული ფასეულობებში მეცნიერი გულისხმობს: ინდივიდუალიზმს, მიღწევებს, ინფორმატიულობას, თანასწორობას, პროგრესს, მატერიალიზმს;
- 2) მატერიალური გარემოში: ეკონომიკურ განვითარებას, გეოგრაფიულ მახასიათებლებს, ბუნებრივ რესურსებს, ტექნიკურ/სამეცნიერო დონეს;
- 3) ინსტიტუციური/სოციალური გარემოში: პოლიტიკურ, რელიგიურ, ბიზნეს სუბკულტურას. იმისათვის, რომ მოხდეს ქართული ბიზნესის გლობალურ ინოვაციებში მონაწილეობის აქტივიზაცია, მულტიკულტურული ბარიერების დაძლევის მიზნით აუცილებელია:
 1. ინოვაციათა ბაზრის ფორმირება, საქართველოში მისი განვითარების ინსტიტუციური პირობების შექმნა.
 2. ქვეყანაში ინოვაციათა შუამავლების ინსტიტუტის ფორმირება, ამ ფუნქციის დაკისრება ინოვაციებისა და ტექნოლოგიების სააგენტოსადმი.
 3. გლობალური ინოვაციების სფეროში კულტურული რელატივიზმის პრინციპების დანერგვა.
 4. კულტურული ტოლერანტიზმისა და სხვა კულტურების პატივისცემის იდეის დანერგვა და მისი აქტიური პროპაგანდა მოსახლეობაში.
 5. განათლებისა და ბიზნესის, მეცნიერების სფეროების ინტერნაციონალიზაცია, მათი ღიაობის პრინციპების დაცვა.

6. ინოვაციური ღირებულებების პროპაგანდა, მეცნიერ-ინოვატორების მატერიუალური და მორალური წახალისების პირობების შექმნა.
7. ქვეყანაში ინოვაციური ბიზნესის წახალისების ინსტიტუციური, საკანონმდებლო და ფინანსური პირობების შექმნა.

ამ და სხვა ღონისძიებების რეალიზაცია შესაძლებელს გახდის, რომ საქართველო არაინოვაციური ქვეყნების რიგებიდან ინოვაციურ ქვეყანათა კატეგორიას შეუერთდეს, რაც თავის მხრივ, შეიძლება გახდეს ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების საწინდარი.

დასკვნა

ინოვაციები არის საქონლის, მომსახურებისა და იდეების გლობალიზაციის, დინამიური და მაღალი კონკურენტუნარიანი ბაზრების განვითარების შედეგი. გლობალური ინოვაციები კვეთენ ქვეყნებისა და კონტინენტების საზღვრებს და ამის გამო მათზე არსებით ზეგავლენას ახდენს კულტურულ კონტექსტი. საქართველოს ფართო მასშტაბიანი ინტეგრაცია გლობალურ ინოვაციურ ქსელებში გულისხმობს ქართული საზოგადოების კულტურათაშორისი კომპეტენციების ამაღლებას. ამ კონტექსტში მნიშვნელოვანია იმ კულტურული ღირებულებების შესწავლა და ანალიზი, რომლებმაც დასავლეთის ქვეყნები ინოვაციურ პროგრესამდე მიიყვანა.

ლიტერატურა:

1. Andrew J., (2009). *The Innovation Imperative in Manufacturing. How the United States Can Restore Its Edge*. BCG, MI, NAM. March, .
2. McKeown, M., (2008). *The Truth About Innovation*. London, UK: Prentice Hall,-249 p.
3. Chesbrough H., (2006). *Open Business Models*. Cambridge, Massachusetts: Harvard Business Press. – 256 pp.
4. Harrison L., (2006) *The Central Liberal Truth: How Politics Can Change a Culture and Save It from Itself*. Oxford University Press. -288 pp.
5. Weber, Max (2002)*The Protestant Ethic and "The Spirit of Capitalism"*. Roxbury Publ. Co.
6. Gelade G., (2008) IQ, cultural values, and the technological achievement of nations. // *Intelligence*. Volume 36, Issue 6, November-December, pp. 711-718
7. Shane S., (1993) Cultural influences on national rates of innovation.// *Journal of Business Venturing*. Volume 8, Issue 1, January 1993, Pages 59-73.
8. Sheman S., (2009) Yegor Gaidar, the Man Who Killed the Command Economy. *The New York Times*, December 22.
9. Mowen J., (1995) *Consumer Behavior*. 4-th ed. Macmillan Publishing Co. – 862 pp.
10. Shengelia T., (2018). Influence of Cultural Determinants on the Process of Business Innovations Management. *Ecoforum Journal* 7 (1)
11. Shengelia T., (2016). Culture, as „Perceptual Prism “of Knowledge Generation and its Role in International Business. *T Shengelia, Age* 5 (62), 5

12. Kozak Y., Shengelia T., Gribincea A., (2020). The current state of the world economy, international economic relations and the paradigm of global issues. World economy and international economic relations 3, 5-11
13. https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2020.pdf
14. https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2020.pdf
15. https://idfi.ge/ge/georgia_in_the_global_innovation_index

Influence of Multicultural Factors on Innovative Development of the Country

Teimuraz Shengelia

Doctor of Economics, Professor at Ivane Javakhishvili's Tbilisi State University

SUMMARY

Innovations are the phenomenon of globalizing, dynamic and highly competitive markets of goods, services and ideas. Open innovations cross the borders of companies, of countries and of continents and because of it are regarded as cross-cultural process. Georgia's wide-scale integration into global innovation networks supposes the development of cross-cultural competencies for Georgia society. The knowledge and understanding at least, and possibly, the adoption of cultural values of the nations – global innovation leaders – are important.